

Tone Ferenc, Dare Jeršek, Milica Kacin, France Klopčič,
Ivka Križnar, Miroslav Luštek, Julij Simončič

Pregled pomembnejših dogodkov v letu 1941

Pregled pomembnejših dogodkov v letu 1941 je bil sestavljen z namenom, da bi posredoval za orientacijo nekaj najvažnejših datumov in dogodkov vsem tistim, ki bodo ob dvajseti obletnici vstaje želeli spominsko osvetliti razne dogodke v Sloveniji. Upoštevali smo glavne dogodke svetovnega in jugoslovanskega pomena ter nekoliko širše slovenske dogodke.

Pregledov kronoloških dogodkov iz let vojne in okupacije je do sedaj izšlo že več. Prvi pregled dogodkov, ki sta ga izdala Janko Jarc in Jože Krall v Slovenskem zborniku MCMXLV je bil napravljen takoj po osvoboditvi na osnovi arhivskega gradiva, ki je bilo takrat na razpolago. V petnajstih letih po osvoboditvi pa je prišlo v nekdanji Muzej narodne osvoboditve oziroma sedaj v Inštitut za zgodovino delavskega gibanja toliko novega gradiva, da je na njegovi osnovi marsikak njun podatek potreben popravka. Poleg tega pregleda so izšle obširne kronologije za Ljubljano, Gorenjsko itd. Toda te obravnavajo — sicer zelo v potankosti — eno samo mesto, pokrajino ali predel Slovenije in pri tem izpuščajo dogodke svetovnega in jugoslovanskega pomena. Zato je nastala potreba po novem, preverjenem pregledu, ki bi upošteval vsa dosedanja dognanja.

Januar:

5. Angleška vojska, ki je premagala italijanske fašistične oborožene sile v severni Afriki, zasede Bardijo, 22. januarja pa Tobruk.
- 19.—20. Pogajanja med Hitlerjem in Mussolinijem glede kritičnega položaja italijanske vojske na fronti proti Grčiji. Mussolini prosi za vojaško pomoč.
25. Vlada Cvetković-Maček pripravi koncentracijsko taborišče za komuniste v Ivanjci v Medjurečju. Ob prevozu interniranih v Ivanjico so bile velike demonstracije na Jesenicah, v Kranju, Ljubljani in še na nekaterih manjših postajah.

Januarja so obiskali ljubljanske celice zastopnik CK KPJ Milovan Djilas ter zastopnika CK KPS Boris Kidrič in Boris Kraigher. Komunisti so se morali izjasniti, če so pripravljeni v prihodnjih težkih nalogah žrtvovati vse za Partijo.

Februar:

2. Partijska konferenca jeseniškega okrožja pri Puklju na Lipcah pri Blejski Dobravi. Navzoči tudi Milovan Djilas, Boris Kidrič in dr. Aleš Behler. Februarja je bila v Novakovi hiši v Tacnu pod Šmarno goro konferenca SKOJ za Slovenijo.

Marec:

1. Bolgarija se pridruži trojnemu paktu (Nemčija, Italija in Japonska). Nemške čete vkorakajo iz Romunije v Bolgarijo. Tako Bolgarija postane satelit fašistične Nemčije kakor pred njo Madžarska (27. septembra 1940) in Romunija (23. novembra 1940).
25. Profafšistično usmerjena jugoslovanska buržoazija s svojo vlado Cvetković-Maček-Kulovec podpiše v dvorcu Belvedere na Dunaju pristop Jugoslavije k trojnemu paktu. Ljudske množice, ki jih je to izdajalsko dejanje ogorčilo, začno pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije velike demonstracije proti vladi in njeni profafšistični politiki.
Demonstrirati prične tudi ljubljanska študentska mladina. Pridružijo se ji tudi drugi Ljubljančani. Demonstracije trajajo vse do izbruha vojne.
26. Policija zastraži zaradi demonstracij na predlog rektorja dr. M. Slaviča univerzo, vendar se demonstracije nadaljujejo in stopnjujejo.
27. Vojaška štaba Združenih držav Amerike in Velike Britanije skleneta sporazum, ki vsebuje »vsestransko vojaško sodelovanje med obema državama, brž ko nacistična agresija prisili Združene države, da vstopijo v vojno«.
27. Oficirska skupina vrže Cvetkovićevo vlado, proglasi mladoletnega kralja Petra II. Karadjordjevića za polnoletnega, prežene kneza Pavla in sestavi novo vlado »narodne sloge« s predsednikom generalom Dušanom Simovićem.

Demonstracije, ki jih je Komunistična partija Jugoslavije začela 25. marca, ta dan dosežejo vrhunec. Poleg znanih parol »Bolje rat nego pakt!«, »Bolje grob nego rob!« so ljudske množice zahtevale od nove vlade, naj poskrbi za obrambo domovine, naj državo demokratizira, naj razpusti koncentracijska taborišča itd. Demonstracije so bile v vseh večjih mestih.

Hitler sklene, da bo Jugoslavijo razbil kot državo in vojaško silo, zahteva, naj vojaško vodstvo pripravi načrt za operacije proti Jugoslaviji. Zato pa mora napad na Sovjetsko zvezo preložiti za štiri tedne.

31. Nemške in italijanske vojaške enote napadejo angleško vojsko v Cirenajki (severna Afrika) in jo potisnejo nazaj; 12. aprila zasedejo Bardijo.
Marca izide prva številka ilegalnega glasila PK SKOJ »Glas delovne mladine«, razmnožena na ciklostilu.

April:

3. Zaradi bližnjih vojaških operacij proti Jugoslaviji in Grčiji sklene nemško vrhovno vojaško poveljstvo, da se odgodi napad na Sovjetsko zvezo »za najmanj štiri tedne«.

Študentje ljubljanske univerze izdajo letak »Za neodvisnost«, v katerem pozivajo študentsko mladino, da se glede na mednarodni položaj zedini, da v interesu neodvisnosti Jugoslavije poveže vse svoje sile v borbi proti kapitulaciji in da bo v prvih vrstah branila svobodo in neodvisnost domovine.

Centralni komite KPS izda letak z naslovom »Delavci, kmetje, meščani, vojaki, podoficirji! Vsi, ki vam je pri srcu svoboda in neodvisnost slovenskega naroda«. V njem opredeli vlogo komunistov v borbi za svobodo in neodvisnost slovenskega naroda ter zahteva, da je treba »zapreti in postaviti pred sodišče agente pete kolone, protiljudske elemente Natlačenovega kova (Kulovca, Kreka, Adlešiča itd.), ki so s svojimi protiljudskimi ukrepi in nasiljem slabili in še slabe odporno moč naroda, kakor tudi višje rablje, ki so po policijskih glavnjačah mrcvarili politične aretirance, očistiti ves državni in vojni aparat kapitulantskih elementov in tujih plačancev«.

5. V Moskvi podpišejo pogodbo o prijateljstvu in nenapadanju med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.
6. Zjutraj nemški bombniki z letališč v Bolgariji in Romuniji napadejo Beograd, čeprav je bil proglašen za odprto mesto. Nato nemške, italijanske in madžarske divizije brez vojne napovedi navalijo na Jugoslavijo in Grčijo.
6. Komunistična partija Slovenije organizira prostovoljce in javno poziva s posebnim letakom slovenski narod k obrambi domovine pred fašističnimi napadalci.

Ban dr. Marko Natlačen skliče posvet zastopnikov slovenskih meščanskih strank SLS, JNS, NRS, SSJ in SDS ter jim predlaga ustanovitev Narodnega sveta. Za predsednika je bil izvoljen dr. Marko Natlačen, predstavnik SLS, kot najmočnejše slovenske politične stranke.

Ko je CK KPS zvedel za ustanovitev Narodnega sveta, je zahteval, da sprejme Narodni svet med svoje člane tudi predstavnika Komunistične partije. Narodni svet je to ponudbo odklonil.

7. Nemška vojska popoldne ob petih vdre v Skoplje.
CK KPS pošlje h generalu Lavadinoviću, komandantu dravske divizijske oblasti, Borisa Kidriča in dr. Aleša Beblerja, ki mu ponudita pomoč Partije pri obrambi domovine.

V Novo mesto začno s posebnimi vlaki prihajati prostovoljci iz vse Slovenije, ki so se odzvali pozivu Partije na obrambo domovine. Vojaško poveljstvo jih je nastanilo v gimnaziji, ni pa poskrbelo za prehrano, prav tako pa je tudi zavlačevalo izročitev uniform in orožja. Prostovoljci so se

povezali s partijsko organizacijo v Novem mestu in demonstrirali pred sodiščem za izpust zaprtih komunistov. Sodišče jih je takoj začelo izpuščati, toda sekretarja OK KPS Vinka Kristana je izpustilo šele 12. aprila, ko so v mesto prišli že Nemci.

8. Mariborski kulturbundovci prevzamejo oblast od jugoslovanske policije.
10. Nemške motorizirane enote dosežejo Zagreb. Ustaški polkovnik Slavko Kvaternik razglasi po zagrebškem radiu ustanovitev Neodvisne države Hrvatske.

Dr. Vladko Maček in dr. Ivan Šubašić izročita ustaškim krvnikom nekaj sto komunistov in protifašistov po zaporih in koncentracijskih taboriščih po Hrvaški.

Na seji vodstva Komunistične partije Jugoslavije v Zagrebu postavijo Vojni komite KPJ na čelu s tovarišem Titom z nalogo, da vodi obrambo domovine, dalje sklenejo, da se bodo posamezni tovariši prebili na jug v Bosno, kjer je bila glavnina jugoslovanske vojske, da bi pomagali organizirati obrambo.

Narodni svet izda proglas, s katerim prevzame ta ban in Narodni svet vrhovno oblast v Sloveniji ter pozivata prebivalstvo k redu in miru.

11. Narodni svet ustanovi »Slovensko legijo«, ki naj bi bila pomožna formacija Narodnega sveta.

Italijani vkorakajo v Ljubljano. Pred cerkvijo na Viču se jim pokloni ljubljanski župan dr. Adlešič, nato pa se zberejo okrog magistrata »in razvijejo trobojnico na gradu, ki obvladuje mesto«.

Sestanek CK KPS v gozdu v bližini Trebnjega. Tu so člani CK KPS, ki so se po razglasitvi Neodvisne države Hrvatske vračali kot prostovoljci domov, imeli kratko sejo, na kateri so sprejeli štiri važne sklepe:

1. da se mora začeti takoj z zbiranjem orožja, ki ga je razpadajoča vojska puščala na cesti;
2. da je treba takoj začeti razkrinkavati politike in generale, ki so izdali domovino;
3. vsi člani CK se morajo takoj vrniti na svoja mesta ter pripravljati politično akcijo proti okupatorju;
4. vsi kompromitirani člani morajo takoj v ilegalo.

V Novo mesto pride prva nemška izvidnica. Nemci ostanejo v Novem mestu do 28. aprila, ko jih zamenjajo Italijani.

Italijani zavzamejo Jesenice, ki jih 18. aprila 1941 izroče Nemcem.

12. Nemška vojska zvečer doseže Beograd.

Načelnik nemškega vrhovnega vojaškega poveljstva generalfeldmaršal Wilhelm Keitel izda »začasna navodila za razdelitev Jugoslavije«.

Člani Narodnega sveta dr. Marko Natlačen; dr. Andrej Gosar in Ivan Pucelj se v Celju razgovarjajo z nemškim generalom Lanzom »o usodi

slovenske dežele«. Dr. Natlačén je želel uresničiti svoj načrt slovenske državnice pod nemškim okriljem.

Italijanski komandant Ljubljane, divizijski general Federico Romero, izda proglas o zasedbi »mesta Ljubljane z vso vojaško in civilno oblastjo«. Odreja oddajo orožja in predpiše policijsko uro.

13. Sovjetska zveza in Japonska podpišeta pogodbo o nevtralnosti.
14. Štajerski gauleiter in državni namestnik dr. Sigfried Uiberreither, ki ga je Hitler postavil za šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko, pride v Maribor in izda prvo okupacijsko odredbo.
15. Vlada in kralj se pri Nikšiču vkrcata v letala in pobegneta iz Jugoslavije. CK KPJ izda letak »Narodi Jugoslavije«, v katerem poziva narode in delovno ljudstvo Jugoslavije v oboroženo borbo proti imperialističnim osvajalcem, potem ko jih je lastna vlada izdala.
Komandant XI. armadnega zbora, general Mario Robotti, izda odlok o takojšnji izročitvi orožja in streliva.
17. Zvečer bivši zunanji minister Cincar Marković, ki so ga Nemci rešili iz zapora, in divizijski general Janković v Beogradu podpišeta brezpogojno vdajo jugoslovanske vojske, ki začne veljati naslednji dan ob 12. uri.
18. Civilni komisar Grazioli prevzame civilno oblast ter se zahvali dr. Natlačénu in po njem Narodnemu svetu za sodelovanje z italijanskimi lastmi v prvih dneh zasedbe.
Himmler podpiše temeljne smernice za izselitev Slovencev.
19. Nemci zasedejo Kranj.
22. Na Dunaju si Nemci in Italijani razdelijo slovensko ozemlje. Nemci so Italijane postavil pred določeno dejstvo in italijanskemu zunanjemu ministru Cianu niso dovolili nobenih pripomb. Kasneje se je borba za slovensko zemljo med Italijani in Nemci nadaljevala ter se končala tako, da so Nemci zasedli del Gorenjske, ki bi moral po dunajskem sporazumu pripasti Italiji, Italijanom pa so prepustili nekaj krajev na Dolenjskem. Partijska konferenca pri kmetu Wolfu na Slamnikih. Na njej komunisti z Jesenic, iz Javornika, z Bleda, Bohinja in iz Gorij sklenejo, da je treba takoj začeti s pripravami na oboroženo vstajo.
24. Namestnik koroškega gauleiterja Franc Kutschera postane šef civilne uprave za Gorenjsko in Mežiško dolino in izda prvo okupacijsko odredbo, po kateri se lahko zapleni »vse premično in nepremično premoženje, ki je sovražno ljudstvu in državi«.
26. Hitler obiše Maribor.
27. Nemška vojska je zasedla vso Grčijo.
Ustanovitev Protiimperialistične fronte na Večni poti 3, na stanovanju Josipa Vidmarja. Ustanovitvenemu sestanku so prisostvovali: Boris

Kidrič, dr. Aleš Bebler in Boris Zihrel kot zastopniki KPS, Tone Fajfar kot zastopnik krščanskih socialistov, Jože Rus kot zastopnik demokratičnega krila Sokolov in Jože Vidmar, dr. Fran Šturm in dr. Ferdo Kozak kot zastopniki slovenskih kulturnih delavcev.

Mariborski skojevci ponoči zažgo dva nemška avtomobila v Volkmeerjevem prehodu sredi Maribora. Policijski ravnatelj zapiše, da je slovenska mladina že začela dvigati glavo, in ukaže aretirati nekaj desetih mladincev.

29. Kvestor italijanske policije dr. Messana izda nalog za aretacijo 32 komunistov: Edvard Kardelj, Pepca Kardelj, Franc Leskošek, Tone Tomšič, Vida Tomšič, Fedor Kovačič, Darinka Kovačič, Oskar Kovačič, Leon Kovačič, Boris Kraigher, Anton Žerjal, Miroslav Košir, Anton Dolinšek, Marija Draksler, Angela Ocepek, Milan Apih, Konstantin Nahtigal, Miroslav Bagar, Velimir Namorš, Dušan Bravničar, Stanislav Bajuk, Viktor Stopar, Maks Stermecki, Evgenij Ravnihar, Vladimir Krivic, Ivan Kreft, Vesna Stranič, Rudolf Höhn, Boris Kidrič, Leon Novak, dr. Aleš Bebler.

Prvi streli na italijanske vojake v bližini Rašice pri Velikih Laščah.

30. Nemško vrhovno vojaško poveljstvo sklene napasti Sovjetsko zvezo 22. junija 1941. Ustrezni tajni vojni načrt nosi naslov »Barbarossa«.

Dr. Natlačen obišče civilnega komisarja Graziolija. Le-ta mu sporoči, da bo Mussolini italijanski del Slovenije s posebnim statutom priključil Italiji ter s tem končal propagando, ki jo vodijo Nemci v Ljubljani in v okolici in ki razburja slovenske prebivalce. Istočasno Grazioli pojasni Natlačenu, da bi bilo dobro, če pripravi stvar tako, da bi zastopniki slovenskega naroda zaprosili za ta dekret. Še isti dan 26 »predstavnikov slovenskega naroda« to misel sprejme ter podpiše prošnjo za priključitev »Ljubljanske pokrajine« k Italiji.

M a j :

1. CK KPJ proglašča v svojem prvomajskem proglasu:

»V Zbor! V teh usodnih dneh je potrebno združiti vse vaše sile v boju za vaš obstanek. Vaš obstanek in vaše nacionalne pridobitve ogrožajo vaši stoletni sovražniki. Prizadevajo si, da bi vas zbrisali z zemlje, da bi vas raznarodili in vam vzeli pravico do narodnega in kulturnega življenja. V Sloveniji in Dalmaciji odstranjujejo sovražniki vse vaše narodne značilnosti. Bolj kakor kdaj koli je v teh težkih urah potrebna narodna sloga. Ne klonite z duhom, vztrajajte v boju, kamor vas kliče in ki ga vodi avantgarda delavskega razreda Komunistična partija Jugoslavije.«

3. Opoldne se je zbralo pri civilnem komisarju Grazioliju 26 »predstavnikov slovenskega naroda«, ki jim je Grazioli prebral odlok o priključitvi »Ljubljanske pokrajine« k Italiji.

Ob priključitvi slovenskega zasedenega ozemlja Italiji je poslal ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman Mussoliniju naslednjo vdanostno brzojavko:

»Duče! Zvedeli smo z velikim veseljem, da je slovensko zasedeno ozemlje po italijanski vojski vključeno v Italijansko Kraljestvo. Prosim Vas, da sprejmete najglobljo zahvalo v imenu vse duhovščine škofije tega ozemlja zaradi širokogrudne in skrbne ureditve, ki ste jo ponudili slovenskemu prebivalstvu.

Sprejmite tudi Duce, izraze naše brezpogojne vdanosti. Hkrati prosim, naj božji blagoslov pride na vaše delo, nad ves veliki Italijanski narod ter na slovensko ljudstvo, ki bo pod okriljem Rimskega Imperija lahko živelo in se razvijalo.«

Podobno vdanostno izjavo je poslalo Mussoliniju tudi 26 »predstavnikov slovenskega naroda«.

4. Plenum (majsko posvetovanje) CK KPJ v Zagrebu sklene, da je treba intenzivno nadaljevati zbiranje orožja po vsej državi, da je treba v mestih in vaseh ustanavljati udarne skupine s komandanti na čelu, da naj se začno tečaji za prvo pomoč in zbiranje sanitetnega materiala. Ti sklepi so bili večinoma objavljeni v posebni številki »Proletera«, prav tako tudi s posebnimi letaki.
5. Visokega komisarja Graziolija in poveljnika XI. armadnega zbora generala Robottija obišče 105 slovenskih županov, ki v »imenu slovenskega ljudstva izrazijo Dučeju hvaležnost za ustanovitev Ljubljanske pokrajine ter želijo lojalnega in vnetega sodelovanja«.
6. V Gradcu je bila konferenca v zvezi z izseljevanjem Slovencev.
10. Okoli 10. izide prva številka »Slovenskega poročevalca«. V podnaslovu je navedeno drugo leto izhajanja, ker sta dve številki Slovenskega poročevalca izšli že v letu 1938. Slovenski poročevalec je izhajal skozi vso okupacijo kot osrednje glasilo Osvobodilne fronte. Razmnoževale so ga različne ciklostilne tehnike v Ljubljani in drugih okupiranih krajih. V letu 1941 je izšlo dvaintrideset številok.
Šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko dr. Sigfried Uiberreither izda odredbo za ustanovitev Štajerske domovinske zveze (Steirischer Heimatbund) pod vodstvom zveznega vodje Franca Steindla.
13. V Lovšinovi lovski koči na Mali gori oborožen spopad med tremi člani protifašistične organizacije TIGR in karabinjeri. Eden je padel, drugi pobegnil, tretjega pa so težko ranjenega ujeli.
20. Nemška vojska prične zračni desant na grški otok Kreto in ga osvoji do 1. junija.
Na sestanku komunistov in krščanskih socialistov v Kojzici pri Rimskih Toplicah ustanove Pokrajinski odbor OF za Severno Slovenijo.
21. Na sestanku nemških funkcionarjev v Beogradu govore o pripravah za izselitev 260.000 Slovencev v Srbijo.
Komandant varnostne policije in varnostne službe na Gorenjskem naroči podrejenim organom, naj ugotove delovanje komunistov.

24. Šef civilne uprave za Gorenjsko Franc Kutschera ustanovi Kärntner Volksbund pod vodstvom Viljema Schicka.
25. Nemški državni komisar za utrditev nemštva Himmler poroča Hitlerju o načrtu, ki predvideva ukrepe, da »bodo popolnoma iztrebljeni številni narodi, zlasti Poljaki, Ukrajinci itd.«
27. Mussolini imenuje sosvet za Ljubljansko pokrajino. Prvi člani sosveta so: dr. Marko Natlačen, Ivan Pucelj, dr. Matija Slavič, Franc Heinrichar, dr. Ivan Slokar, Karel Kavka, inž. Milko Pirkmayer, dr. Jože Lavrič, Albin Smerkolj, dr. Jože Basaj, Lojze Sitar, dr. Vladimir Valenčič, Rudolf Krušec in Karel Rogina.

Sestanek komunistov v Borovnici. Na sestanku je govoril Miha Marinko in dal smernice za ustanavljanje OF, pomnožitev partijskih vrst, organiziranje SKOJ, pripravljanje na oboroženo borbo itd.

Maja osnovan Mestni odbor OF v Metliki.

Maja ustanovljen vojnorevolucionarni komite za jeseniško okrožje. Člani so bili: Jože Gregorčič, Polde Stražišar, Alojz Hrovat, Ivan Bertoncelj, Jože Ažman.

Maja ustanovljen vojnorevolucionarni komite za kranjsko okrožje. Člani so bili: Franc Vodopivec, Franc Mrak, Anton Nartnik, Rudi Papež, Jože Janežič.

Junij:

1. in 2. V Ivančičevi vili v Mencingerjevi ulici v Ljubljani je bila širša partijska konferenca, katere se je udeležilo okoli 30 partijskih funkcionarjev iz vseh okrožij. Referata sta imela tovariša Edvard Kardelj in Miha Marinko. Konferenca je sprejela več sklepov za nadaljnje delo partijskih organizacij z namenom, da se pripravi vstaja v Sloveniji.

Po tej konferenci se je iz širšega OK KPS Novo mesto formiral tročlanski vojni komite, ki je neposredno vodil priprave na oboroženo borbo.

4. Nemški in hrvaški funkcionarji na sestanku na nemškem poslaništvu v Zagrebu razpravljajo o nemškem načrtu za izselitev 179.000 ljudi iz Spodnje Štajerske in Gorenjske, ki naj bi potekala v treh zaporednih valovih. Do 5. julija 1941 naj bi izselili iz Spodnje Štajerske v Srbijo 5000, nato pa še z Gorenjske 4000 izobražencev, od 10. julija do 30. avgusta 1941 naj bi izselili na Hrvaško 25.000 Slovencev, ki so se naselili na Spodnjem Štajerskem po letu 1914, od 15. septembra do 31. oktobra 1941 naj bi izselili na Hrvaško 65.000 Slovencev iz obmejnih krajev Spodnje Štajerske in okoli 80.000 Slovencev iz južnih krajev Gorenjske.
2. Iz Slovenske Bistrice odpelje prvi transport slovenskih izseljencev. Sledilo jih je še 25 iz Maribora in 7 iz Rajhenburga. Skupno so v 33 transportih odpeljali v Srbijo in na Hrvaško okoli 15.000 Slovencev.

7. Prvi sestanek Okrožnega komiteja KPS za Notranjsko, ki mu je Centralni komite KPS dal nalogo, naj organizira borbo na Notranjskem. Na sestanku so bili navzoči Janez Hribar, Lojze Ule, Tone Zalar, Ivan Novak-Očka.
8. Člani sosveta Ljubljanske pokrajine obišejo v Rimu Mussolinija. Naslednjega dne jih sprejme papež ter jim podeli blagoslov, »ki so ga kleče sprejeli«.
18. Nemčija in Turčija skleneta pogodbo o prijateljstvu in nenapadanju.
20. Sabotažna skupina iz Ilirske Bistrice vrže bombo na italijanskega vojaka, ki ga ubije.
22. Hitlerjevski Nemčija in njeni zavezniki napadejo brez vojne napovedi Sovjetsko zvezo. Njihove armade prodro čez mejo, letalstvo bombardira sovjetska mesta. Nemško vrhovno vojaško poveljstvo računa s hitrim zlomom Sovjetske zveze.

Popoldne ob dveh sestanku politbiroa CK KP J v Beogradu, ki izda letak s pozivom:

»Vi, ki ječite pod okupatorskim škornjem, vsi, ki ljubite svobodo in neodvisnost, ki nočete fašističnega suženjstva, vedite, da je napočil čas boja za vašo osvoboditev izpod fašističnih osvajalcev. Zato doprinesite svoj delež v boju za vašo svobodo, pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije.«

CK KPS izda letak ob Hitlerjevem napadu na Sovjetsko zvezo.

V Ljubljani na Vodnikovi cesti 15 ustanovljeno Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet.

Sestanek OK KPS Novo mesto, ki sklene, da je treba ustanoviti manjše vojaške skupine, ki naj začno z akcijami, kompromitirani komunisti pa morajo v ilegalo.

Ustanovljen vojni komite KPS za Štajersko, ki so ga sestavljali Miloš Zidanšek, Boris Čizmek in Vilko Šlander.

Nemci aretirajo v Trbovljah komuniste, vendar pa »je večji del komunistov pobegnil že pred 22. junijem in jih zato ni bilo mogoče prijeti.«

- (23. Med 22. in 24. uro so bile »prevratne demonstracije v Šmartnem, v Devici Mariji v Polju, Kašlju in Sostrem, v zahodnem in severozahodnem predelu Ljubljane«. Pri teh demonstracijah je bil ustreljen Slavko Novak, nekaj drugih pa aretiranih.
24. Vlada Združenih držav Amerike izjavi, da podpira Sovjetsko zvezo v vojni proti hitlerjevski Nemčiji.
28. Na Krasu med Renčami in Kostanjevico sestanek devetih vodilnih članov KPI z Goriškega, ki sklene, čimprej dobiti zvezo s CK KPS, utrditi in reorganizirati partijske celice, pridobivati simpatizerje in pripravljati borce za oboroženi boj.

Junija ustanovljen odbor Osvobodilne fronte v Novem mestu.

Junija začno okrog Črnomlja, Metlike, Semiča in Gradaca nastajati prve ilegalne partizanske skupine.

Junija ustanovljen vojnorevolucionarni komite za kamniško okrožje. Člani so bili: dr. Marijan Dermastia, Anton Šturm in Stane Žirovnik.

Konec junija ustanovljeno Pokrajinsko poverjeništvo CK KPS za Gorenjsko. Sestavljali so ga Stane Žagar, Tomo Brejc in Lojze Kebe.

Zadnje dni junija ustanovljen petčlanski Okrožni komite KPS za Grosuplje.

Konec junija ustanovljen vojnorevolucionarni komite za Gorenjsko. Sestavljali so ga Stane Žagar, Tomo Brejc in Lojze Kebe.

Konec junija se Protiimperialistična fronta slovenskega naroda preimenuje v Osvobodilno fronto.

Julij:

Julija se komunisti iz Maribora in Ruš zberejo v bližini Hlebove domačije na Smolniku in ustanovijo Pohorsko četo.

V začetku julija je bila organizirana prva ciklostilna tehnika na Notranjskem, ki je bila v podzemeljski jami nad Veselovim mlinom v Žirovnici.

V začetku julija pošlje CK KPS na Primorsko Ervina Dolgana, Oskarja Kovačiča in Antona Veluščka-Matevža, da bi vzpostavili prve stike s preostalimi člani predvojnega odporniškega gibanja in organizirali OF.

V začetku julija je bilo posvetovanje o pripravah na vstajo na Gorenjskem v Hotavljah pri Maksu Kalanu. Vodil ga je Stane Žagar, ki je tedaj prišel iz Ljubljane.

1. Začetek izseljevanja na Gorenjskem. Z Gorenjske izselijo v Srbijo in Hrvatsko 2430 Slovencev.

2. Zaprisega črnomaljske ilegalne skupine SKOJ narodnoosvobodilnemu boju.

3. Stalin proglasi po radiu vojno Sovjetske zveze proti Nemčiji za domovinsko vojno.

Posvetovanje predstavnikov okrožnih vojnorevolucionarnih komitejev z Gorenjske pri Starem gradu nad Smlednikom. Vodil ga je Lojze Kebe, ki je dal navodila o pospešenem zbiranju orožja in streliva in o ustanavljanju odborov OF.

4. Seja politbiroa CK KPJ v hiši Vladislava Ribnikarja v Botičevi ulici na Dedinju v Beogradu sklene, da naj sabotažne akcije takoj prerastejo v vseljidsko vojno proti okupatorju, vojaške skupine naj prerastejo v odrede in delujejo ob prometnih zvezah in v industrijskih podjetjih, biti morajo lahko gibljive enote in morajo napadati zlasti sovražnikovo živo

silo. Sklene tudi, da se ustanovi Glavni štab partizanskih odredov s sedežem v Beogradu in glavnim komandantom tovarišem Titom, da se osnuje Bilten Glavnega štaba, da se za naziv borcev odreda vzame ime partizani, kot znamenje pa peterokraka zvezda. Posamezni člani politbiroa CK KP J odidejo s posebnimi partijskimi in vojaškimi pooblastili posamezne pokrajine.

Demonstracije ob preseljevanju Gorenjcev v Ljubljani.

5. Stane Žagar se na Mohorju sestane s predstavniki vojnorevolucionarnih komitejev iz kranjskega in jeseniškega okrožja.

6. Prekinitev vseh direktnih zvez med premično telegrafsko in telefonsko centralo 2. armade v Karlovcu ter Zagrebom in Ljubljano.

Sabotaža na telefonskem vodu v bližini Gradaca v Beli Krajini.

Komunisti iz Savinjske in Šaleške doline izvedejo ponoči v obeh dolinah veliko napisno akcijo in odidejo v ilegalno.

Ruški komunisti izvedejo ponoči napisno akcijo v Rušah.

7. Dan vstaje srbskega ljudstva. Ta dan so srbski partizani v Beli cerkvi oddali prve strele na orožniško patroljo.

8. Nemška vojska, ki prodira proti Leningradu, zasede na pol potivažno križišče Pskov.

Ponovne demonstracije ob preseljevanju Gorenjcev v Ljubljani ter sovražni vzkliki proti Nemčiji in Italiji. Demonstrantje so prišli do vlaka, dali ljudem jedila in cigarete ter se razšli šele ob odhodu vlaka. Mnogo demonstrantov so aretirali.

Izšel je tudi letak z naslovom »Ljubljančani, Slovenci«.

Na Kremencah pri Kostanjevici na Krasu je bila prva partijska konferenca za Goriško, ki jo je vodil Anton Velušček-Matevž. Prisotnih je bilo 12 članov, ki so sklenili: razširjati politično akcijo in začeti organizirati odbore OF, organizirati slovensko-italijansko antifašistično fronto v narodnostno mešanih krajih, organizirati zbiranje blaga in orožja ter prostovoljce za oborožen boj, organizirati ilegalne tiskarne in razdeliti goriško pokrajino na 14 odsekov. Vsi udeleženci so postali člani prvega revolucionarnega odbora na Primorskem. Imenovan je bil še tričlanski okrožni komite KPS, ki je sprejel sklep, da postanejo vsi dotedanji člani KPI člani KPS, če imajo za to pogoje.

10. V Renčah in Škrbini na Krasu ustanovljena prva odbora OF na Primorskem.

12. Vladi Sovjetske zveze in Velike Britanije podpišeta sporazum o skupnem nastopu v vojni proti Nemčiji.

CK KP J izda letak z naslovom »Narodi Jugoslavije«, kjer poziva k oboroženemu uporu.

15. Dan vstaje črnogorskega ljudstva. Ta dan so črnogorski komunisti dvignili črnogorsko ljudstvo v splošni upor in osvobodili vse kraje razen Cetinja, Nikšiča in Podgorice.

Ustanovitev minerske sabotažne skupine, ki je taborila na Ljubljanskem vrhu. Napadala je progo Ljubljana—Rakek. Pozneje se je reorganizirala v Borovniško četo.

Trboveljski komunisti izvedejo ponoči napisno akcijo v Trbovljah.

- Sredi julija je bila v Ljubljani seja Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, na kateri so sklenili, da se začne proti okupatorju oborožena borba. Na tej seji so sprejeli tudi partizanski zakon. Izdelal ga je dr. Aleš Bebler v imenu Glavnega poveljstva. To so bila pravila o ustroju, delu in nalogah partizanskih čet. Glavno poveljstvo ga ni objavilo, temveč razposlalo vodilnim organizatorjem in aktivistom.

Sredi julija na Ostrožnem pri Celju ob prisotnosti sekretarja PK KPS za Štajersko Slavka Šlandra izdelajo navodila za partizanske akcije na Štajerskem.

Sredi julija nastane na Travni gori Ribniška četa.

15. Na Molniku se pod vodstvom Jerneja Gašperšiča in Slavka Židanka zbere molniška partizanska skupina.
16. V Besniški dolini pri Zalogu pade nemški carinik.
17. Konferenca predstavnikov okrožnih vojnorevolucionarnih komitejev in partijskih organizacij z Gorenjske pod Malim Gregorjevcem na Jalovici, ki jo je vodil Stane Žagar. Sklenila je, naj se ilegalci povežejo v čete in začno vstajo.
18. Vladi Sovjetske zveze in Češkoslovaške podpišeta pogodbo o vzajemni pomoči v vojni proti Nemčiji.
Pri Teznem pri Mariboru prerezan telefonski kabel Dunaj—Beograd.
22. Črnomaljska ilegalna skupina ponoči strelja na italijansko stražo na železniškem mostu. V Črnomlju pa so bili raztroseni letaki s proglasom CK KPS italijanskim vojakom.
23. Iz molniške skupine nastane Molniška četa.
24. V noči je skupina iz Borovniške čete razdrla progo Ljubljana—Postojna nad Brezovico in Vičem.
Severozahodno od Rašice ustanovljena Rašiška četa.
25. Sestanek vojno revolucionarnega komiteja kamniškega okrožja, ki sklene, da se prične z vstajo in da se ustanovi Kamniški bataljon ter izdela načrt akcij.

26. Molniška četa napade pri Brezjah nad Sostrim oddelek črnih sraje in rani enega fašista.

Na Veternem pri Tržiču ustanovljena Tržiška četa.

Savinjska partizanska skupina, ki je v noči na 7. julij odšla v ilegalo, pod Bukovico ob Savinji med Grižami in Petrovčami ustanovi Savinjsko četo.

27. Ustanovljena 2. kranjska ali Nartnikova četa pri Kranju.

Začetek vstaje v Kamniškem okrožju.

Dan vstaje hrvatskega in bosenskega ljudstva. Ta dan so hrvatski partizani osvobodili kraj Srb v lapškem okraju v Liki, bosanski pa Drvar. Revirski komunisti ponoči minirajo železniško progo pri Trbovljah in razstrele železniški oporni zid v Zagorju.

28. V Dermotovi ulici št. 11 v Ljubljani je bilo zasedanje Vrhovnega plenuma OF. Na njem so razpravljali o oboroženi borbi proti okupatorju, o narodnem davku, o narodnem posojilu in o ukrepih proti izdajalcem. Na tem plenumu je bil imensko izvoljen Izvršni odbor Osvobodilne fronte.

Borci Molniške čete razderejo ponoči del proge med Škofljico in Šmarjem in telefonsko linijo v bližini železniške postaje Lavrica.

Na Mežaklji ustanovljena Jeseniška ali Cankarjeva četa.

29. Pred kinom Matica v Ljubljani ustreljen gestapovec Josip Regensteiner. Nemci ustanovijo na Gorenjskem izredno sodišče za sojenje komunistom. Na Gradišču pri Vodicach na Jelovici ustanovljena Jelovška četa ali četa Ilije Gregoriča.

30. Poljska emigrantska vlada in Sovjetska zveza skleneta pogodbo o vzajemni pomoči v vojni proti Nemčiji.

V Ljubljanski pokrajini pride po »predhodnem sporazumu med kraljevo kvesturo v Ljubljani in nemško policijsko oblastjo« do prve policijske hajke zaradi aktivnosti Molniške čete.

V gozdu pri Dobravi pri Brežicah Nemci ustrelje prvih deset talcev na Štajerskem. To je bila krška partizanska skupina skojevcev, ki so jo Nemci dan prej po izdaji ujeli.

Nemci razbijejo Pohorsko četo pri Urbancu na Pohorju.

V juliju sta bila ustanovljena okrožna odbora OF za cerkniško in vrhniško okrožje.

Konec julija se ustanovi Borovniška četa.

Konec julija ustanove celjski komunisti na Reservni pri Šentjurju Celjsko četo.

A v g u s t :

V začetku avgusta nastane v gozdu nad Luknjo pri Prečni jedro Novomeške čete.

1. V Šiški je ustreljen gestapovec, obenem pa ranjena dva karabinjerja.
Nemci napadejo Jeseniško četo v taborišču na Mežaklji. Četa se je pravkar vračala z akcije na železniški most v Žirovnici. Padla sta dva partizana.
Pri vasi Cegalnica pri Naklem ustanovljena 1. kranjska četa.
Na Čemišeniški planini se trboveljska in zagorska partizanska skupina združita v Revirsko četo.
2. V Slatini so ustreljeni 4 talci.
Na mnogih hišah v Sodražici so bila ponoči napisana protiitalijanska gesla ter narisani znak srpa in klavida.
3. Ob 1.30 napadeni 4 italijanski vojaki pri čuvajnici na železniški progi Škofljica—Šmarje. Pri tem napadu je bil laže ranjen starejši vodnik.
4. Pri lovski koči pod severno steno Storžiča se iz 1. kranjske in Tržiške čete ustanovi Storžiški ali Kranjsko-tržiški bataljon.
5. Partizani minirajo elektrarno v Zasipu pri Bledu.
Na Pogrošarjevi planini pri Vodicaх na Jelovici ustanovljen Cankarjev ali Gorenjski bataljon.
Nemci napadejo na Dobrči del Storžiškega bataljona, ki se je pripravljaj za napad na Begunje.
Isti dan Nemci napadejo v lovski koči pod Storžičem drugi del Storžiškega bataljona. V boju pade 8 partizanov, med njimi 3 partizanke in politkomisar bataljona Jože Janežič.
6. V Dragi pri Begunjah ustreljeni 4 talci.
7. Iz zaporov v Šentpeterski vojašnici pobegnejo Milan Majcen, Miha Lipovšek (Franc Leskošek), Ludvik Smrekar, Franc Pokovec, Tone Zalar, Jože Reveland.
Patrolja Molniške čete minira progo Ljubljana—Škofljica.
8. Nemci uretirajo sekretarja PK KPS za Štajersko Slavka Šlandra in članico PK KPS za Štajersko Slavo Klavoro.
Na Brdu pri Ljubljani ustreljen fašistični agent OVRE.
Razstreljena železniška proga Metlika—Črnomelj pri Semiču.
Metliška partizanska skupina minira železniško progo pri Primostku med Gradacem in Metliko.
Nemci napadejo Cankarjev bataljon na Kotliču pri Lipniški planini (danes Partizanski vrh). Padejo 3 partizani.
9. Obveščevalni vestnik št. 19 poveljstva XI. armadnega zbora dne 9. VIII. 1941 objavlja:

»Streli in napadi na vojake so se začeli že aprila. Največ primerov je bilo meseca julija v predelih Ljubljane. Psovanje vojakov je doseglo svoj višek meseca junija v predelu Ljubljane.

Napadi na brzozavne in telefonske proge so bili meseca julija z izjemo enega primera vsi v predelu Ljubljane. Zato jih moramo pripisati delu organizacije, ki ima svoj sedež v Ljubljani; to je tudi posledica hujskaških prevratnih letakov, ki so se pojavili meseca julija.

Napadi na železniške proge so bili izvršeni meseca julija, vsi v predelu Ljubljane.

Napisi in komunistični znaki so se pojavili v velikem številu v predelu Ljubljane, zlasti meseca julija.

Skrivanje orožja in razstreliva: našli so ga v predelu Ljubljane, kamor je bilo večji del prinešeno.

V Dragi pri Begunjah ustréljenih 10 talcev.

Ob pol enih ponoči Revirska četa napade orožniško postajo in rudniško obratno stražo v Zagorju. Nemci aretirajo okrog 50 oseb.

10. Nemška in romunska vojska vdereta v mesto in pristanišče Odeso ob Črnem morju.

10. in 11. Prvo vseslovansko zborovanje v Moskvi.

V spopadu z italijanskimi policijskimi agenti pade v Šiški Marjan Majcen. Nemci ustrelje v Mariboru šest talcev.

11. Prva večja hajka Nemcev na partizane v kamniškem okrožju. Boj pri Brezovici nad Krtino.

Pohorska četa napade ponoči orožniško postajo v Ribnici na Pohorju. Padeta dva sovražnika, eden pa je ranjen.

12. Ribniška četa napade pri Žlebiču vlak.

Ponoči se črnomaljska skupina, ki je hotela napasti vojaški vlak pri vranoviškem cestnem podvozu v Mrzlih dragah, spopade z italijansko stražo in patroljo. Po kratkem boju se skupina brez izgub umakne v taborišče pri Miklarjih.

Gradaška skupina to noč prereže telefonski vod pri Metliki, metliška skupina pa severovzhodno od Primostka minira progo, toda do eksplozije ne pride.

Rašiška četa zažge v Tacnu nemški kamion.

13. Rašiška četa minira most preko Gameljščice v Spodnjih Gameljnah.

Skupina komunistov iz Velikih Lašč poruši podporni zid na železniški progi pri Ortneku.

15. Na Mokrcu se iz skupine Molniške čete ustanovi Mokrška četa. Na Mokrcu ostane do 15. septembra 1941, že prej pa so se odcepile posamezne

skupine (12. septembra Majcnova mokronoška skupina, 13. septembra Dolganova primorska skupina).

16. Šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko izda odredbo, s katero določi smrtno kazen za udeležence in pomagače narodnoosvobodilnega gibanja. Ustanovljena sta komite KPS in odbor OF za Kras.
17. Nemška vojska zasede Narvo, mesto ob Finskem zalivu, zahodno od Leningrada.
Novomeška četa minira progo med Mirno pečjo in Novim mestom.
Dokončno je ustanovljen in zaprisežen na Rašici Kamniški bataljon s štirimi četami: Rašiško, Mengeško-moravško, Radomeljsko in Kamniško.
Ponoči je minirana proga v Polju. Promet je zastal skoraj za 24 ur.
20. V Begunjah ustreljenih 6 talcev.
22. V Smledniku ustreljenih 5 talcev kot represalija za napad Rašiške čete na avto barona Lazzarinija.
Pri Krtini pri Kamniku ustreljenih 5 talcev kot represalija za likvidiranega izdajalca.
23. V Kranju obešen Milorad Stosić, ujeti partizan Tržiške čete.
Zvečer trije skojevci iz Škofje Loke prerežejo žico na drogu, za zastavo, oblepijo ograjo in posujejo s propagandnimi lističi OF vse telovadišče v Škofji Loki, kjer naj bi se naslednji dan ustanovil Wehrmannschaft za Škofjo Loko. Ko so se pričeli ljudje zbirati, jih je gestapo takoj razgnal.
24. Nemci razbijejo Kamniško četo pri Tunjicah.
V Ljubnem na Gorenjskem ustreljenih 5 talcev kot represalija za likvidiranega izdajalca.
24. in 25. Nemci kot represalijo za napad na Ribnico na Pohorju in na orožnika ter obratno stražo v Zagorju ustrelje v Mariboru 13 talcev, med njimi tudi sekretarja PK KPS za Štajersko Slavka Šlandra, članico PK KPS za Štajersko Slavo Klavoro in sekretarja OK KPS Celje Franca Vrunča.
25. Savinjska in Revirska četa napadeta rudnik Zabukovica.
27. V Zavškovem mlinu v Št. Rupertu pri Celju Nemci po izdaji uničijo zadnjih pet borcev Celjske čete.
28. V Gorjah pri Bledu ustreljenih 5 talcev kot represalija za likvidiranega izdajalca.
29. V Jaršah pri Domžalah ustreljenih 5 talcev kot represalija za likvidiranega izdajalca.
30. Del Mokrške čete napade karabinjersko postojanko na Turjaku.

31. Nemčija in Italija skleneta sporazum o preselitvi kočevskih Nemcev na Štajersko.

Avgusta se formira 6 rajonskih komitejev KPS na Notranjskem (viševski, loško-bloški, cerkniški, logaški, vrhniški in borovniški).

Avgusta je ustanovljena Poljanska četa narodne zaščite.

V drugi polovici avgusta nemški notranji minister dr. Frick obiše Gorenjsko in Štajersko.

Konec avgusta izide druga številka »Dela«, organa CK KPS.
(Prva številka je izšla že januarja leta 1941.)

S e p t e m b e r :

V začetku septembra se Glavni štab partizanskih odredov preseli iz Beograda na osvobojeno ozemlje v zahodni Srbiji.

V začetku septembra odide Mengeško-moravska četa v Poljansko dolino.

V začetku septembra sta formirana cerkniški in vrhniški okrožni komite.

V začetku septembra pride na Primorsko prva skupina sedmih partizanov, ki postane jedro prve primorske partizanske čete.

1. Metliška skupina razstrelji progo pri Metliki.

2. Ponoči napade Stiška četa na železniški progi nad vasjo Breg italijansko patroljo. Padeta dva vojaka.

Skupina borcev iz Borovniške čete napade italijansko patroljo pri Vrhniki.

Ponoči Savinjska in Revirska četa napadeta rudnik Zabukovico.

3. Radomeljska četa požge tovarno Remec v Duplici pri Kamniku.

V Domžalah ustrelje 10 talcev kot represalijo za požig tovarne Remec in za likvidacijo nemškega carinskega uradnika.

Petčlanska skupina Pohorske čete pri Ruški koči na Pohorju v spopadu težko rani nemškega pomožnega policista, ki nato umre.

4. Dva mladince napadeta 3 Italijane v Ljubljani. Oficir je prostovoljno izročil orožje, karabinjer in agent, ki sta hotela pobegniti, pa sta bila ranjena.

Na ljubljanskem gradu ubit italijanski oficir.

Komandant XI. armadnega zbora general Mario Robotti predlaga uvedbo sistema talcev in smrtnih obsodb zaradi izjemnega položaja v Ljubljanski pokrajini.

Na Koroški Beli pri Jesenicah ustrelje 5 talcev kot represalijo za likvidiranega izdajalca.

V Lescah pri Bledu ustrelje 5 talcev kot represalijo za likvidiranega izdajalca.

Za represalijo za nemškega policista na Pohorju ustrelje Nemci v Celju 10 talcev.

6. Na cesti Črnomelj—Griblje napadejo borci črnomaljske partizanske skupine italijansko kolono. Italijani imajo 2 mrtva, dva sta bila težko, eden pa lahko ranjen. Eden izmed težko ranjenih je pozneje podlegel ranam. Partizani niso imeli izgub.

5. Dva mladince sta razorožila italijanskega oficirja, ki ju je hotel aretirati, ter ga vrgla v Ljubljano, kjer je utonil.

7. Na Ježici pri Ljubljani napadeni 3 obmejni miličniki in 2 finančna stražnika.

Komandant kraljevih karabinerjev podpolkovnik Luigi Brucchiatti predlaga uvedbo vojnega stanja v Ljubljanski pokrajini.

Po ljubljanskih ulicah so bili raztreseni lističi, ki povečujejo oktobrsko revolucijo.

Ob 22. uri pri pošti na Ježici napadena patrulja črnih srajc. Ranjena dva miličnika.

Borovniška četa minira progo pred Rakekom.

8. Borovniška četa poruši progo med Rakekom in Planino.

11. V Linhartovi ulici člani VOS obstreljuje denuncijanta Vladimira Kavčiča. V prostorih Slovenske matice je bil pod vodstvom Prežihovega Voranca plenarni sestanek kulturnih delavcev v Osvobodilni fronti. Sprejet je bil sklep o kulturnem molku.

Visoki komisar Grazioli izda odredbo o uvedbi izrednega sodišča in smrtne kazni, ki ima 8 členov.

Člen 3 določa, da se s smrtjo kaznujejo oni, ki ogrožajo vojaške in civilne organe, sabotažna dejanja, kdor hrani in širi prevratni material, kdor daje zavetje prevratnikom. Člen 4 in 5 določata, da se ustanovi izredno sodišče, ki sodi omenjena dejanja. Smrtna kazen se izvrši v 24 urah.

Patrulja Mokrške čete zavrne dva avtomobila Italijanov, ki so hoteli vdreti v Iški Vintgar.

13. Nemci napadejo pri Žicah nad Rovtami Radomeljsko četo.

14. Italijani začno tridnevno policijsko hajko na Mokrec in Iški Vintgar. Požgo tabor Mokrške čete, požigajo pa tudi po dolini Iškega Vintgarja. Mokrški partizani si izberejo nov tabor v Zali pod Osredkom.

16. III. plenum OF v Ribičičevem stanovanju v Dobrilovi ulici 22. Na tem plenumu so bili sprejeti sklepi:

1. da se Vrhovni plenum OF konstituira v Slovenski narodnoosvobodilni odbor,

2. Odlok o vključevanju slovenskih partizanskih čet v Narodnoosvobodilne partizanske oddelke Jugoslavije.
 3. Odlok SNOO glede zaščite slovenskega naroda in njegovega gibanja za osvoboditev in združitvev.
 4. Odlok SNOO o narodnem davku.
 5. Odlok SNOO o posojilu »svobode« v višini 20.000.000 lir. Poleg tega je SNOO poslal pozdrave vseslovanskemu mitingu v Moskvi, ter pozdrave srbskim, hrvatskim in črnogorskim partizanom.
17. Dva voda Pohorske čete napadeta nemško vojaško posadko v lovski koči na Klopnem vrhu na Pohorju. Posadka je zbežala. Imela je dva mrtva in dva ranjena, Pohorska četa pa mrtvega in ranjenega.
Nemci ustrelje v Trbovljah štiri talce kot represalijo za prejšnji dan ubitega izdajalca.
18. V spopadu z Rašiško četo pod Rašico pade 6 Nemcev.
19. Komandant varnostne policije in varnostne službe za Spodnjo Štajersko zaradi napada Pohorske čete na Klopni vrh proglasi Pohorje za zaprto področje.
20. Visoki komisar vpelje z odredbo fašistično prakso konfinacije. Komisija podprefekta, državnega tožilca, kvestorja, poveljnika karabinerjev in višjega oficirja fašistične milice na predlog kvestorja odloča o konfinaciji »nevarnih oseb«.
Savinjska četa minira železniški most v Penku pri Šoštanju.
Nemci pežgo prvo slovensko vas Rašico kot represalijo na akcijo Rašiške čete 18. septembra 1941.
21. Nemška vojska zasede Kijev, glavno mesto Ukrajine.
Nemška policija napade Mengeško-moravsko četo pri Mohorju nad Moravčami. Dvanajst borcev se prebije iz obroča.
25. Ustanovljena Preserska četa.
26. Radomeljska četa prejme iz rok Borisa Kidriča in Edvarda Kocbeka na Podmolniku zastavi, ki ju dajeta CK KPS in IOOF kot odlikovanje in priznanje borcem Kamniškega bataljona za uspešne boje z Nemci.
Vojaško in politično posvetovanje v Stolicah pri Krupnju, ki ga je vodil vrhovni komandant Josip Broz-Tito. Iz Slovenije sta se ga udeležila komandant in politkomisar Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet Franc Leskovšek-Luka in Miha Marinko. Na posvetovanju so sklenili, da se v pokrajinah dotedanja vojaška vodstva preimenujejo v glavne štabe, Glavni štab pa v Vrhovni štab narodnoosvobodilnih partizanskih odredov Jugoslavije, da se povsod na osvobojenem ozemlju namesto starih organov oblasti ustanovijo novi narodnoosvobodilni odbori in da se ustanovijo večje partizanske enote. Izdelali so tudi podroben načrt o ustanavljanju novih osvobojenih ozemelj v Jugoslaviji in sprejeli Titovo poročilo o sestanku z Dražo Mihailovićem.

27. Nemci napadejo na Rašici Rašiško četo. Večji del čete se prebije čez nemško-italijansko mejo.

29. Začetek konference zastopnikov Sovjetske zveze, Velike Britanije in Združenih držav Amerike v Moskvi. Trajala je do 1. oktobra.

Nemci napadejo v vasi Selo pri Vodica del Rašiške čete. Nekaj borcev pade, ostale ujamejo.

Konec septembra je bil ustanovljen Krimski bataljon. Sestavljale so ga Borovniška, Loška, Robska, Preserska, Šolska in Ribniška četa.

Septembra so skojevci pri Križni jami izvršili akcijo na daljnovod.

Septembra se ustanovijo Loška, Robska in Šolska četa.

Oktober:

V začetku oktobra ustanove brežiški in senovski komunisti Brežiško četo.

1. Ta dan so Nemci nameravali priključiti Spodnjo Štajersko k Nemškemu rajhu, a so to najprej odložili na 1. november 1941, pozneje pa zaradi narodnoosvobodilnega boja za nedoločen čas.

3. Razglas Duceja (objavljen v Službenem listu 11. X. 1941), ki ima 20 členov proti narodnoosvobodilnemu gibanju in razveljavi odredbe Visokega komisarja od 11. IX. 1941, razen 8. člena (obvezna prijava preseljencev). Ta razglas je postal »pravna podlaga«, na katero se je oprlo pozneje ustanovljeno vojaško sodišče. S smrtjo se kaznujejo dejanja proti državi (člen 1), pustošenja, plenitev, pokolji (člen 2), pripravljanje in udeleževanje oborožene vstaje (člen 3), vodstvo prevratnih organizacij (člen 4), prevratna propaganda od 5 do 15 let zapora itd.

4. Pohorska, Savinjska in Revirska četa se na Grmadi pri Šoštanju združijo v Štajerski bataljon. Njegov komandant je postal španski borec Franc Rozman-Stane.

Borovniška četa ponoči napade progo Planina—Rakek. Vlak se je prevrnil, 12 vagonov je iztirilo.

6. Na Ljubljanskem velesejmu sta eksplodirali 2 mini.

Robska četa napade italijansko stražo v Velikih Laščah.

Začne se prva italijanska ofenziva v Ljubljanski pokrajini proti partizanskemu »Krimskemu« bataljonu, ki traja vse do 29. oktobra 1941.

7. Italijani prečistijo področje Mokrec-Malinjek — kota 939 — kota 982, kjer odkrijejo šest barak in zažgejo taborišče prve Mokrške čete.

Štajerski bataljon, razdeljen na šest udarnih skupin, vdre ponoči v Šoštanj in ga za eno noč osvobodi. Sovražnik je imel tri ranjene.

8. Izredno vojaško sodišče obsodi na smrt prve tri Ljubljance, ker so jih 6. oktobra zalotili pri prenašanju orožja za partizansko četo v Dolomitih. Kasneje so bili pomiloščeni na 25 let ječe.
9. Partizani Cankarjevega bataljona požgo Remčevo žago na Lacmovem pri Radovljici in vso zalogo lesa. S seboj odvedejo tudi 2 Nemca.
10. Nemci kot represalijo za napad na Šoštanj ustrelje v Šoštanju 10 talcev.
11. Slovenski poročevalec objavlja letak z naslovom »Slovenci, Slovenke«, v katerem poziva na manifestacijo, ki bo 29. oktobra 1941, ko bo minilo 25 let, odkar so se Slovenci skupaj s Hrvati osvobodili avstroogrškega jarma.

Iz Mestnega doma na Krekovem trgu je bilo odpeljanih 295 odevj, ki so bile prepeljane v partizansko taborišče v Dolomitih.

Dan vstaje makedonskega ljudstva. Ta dan so makedonski partizani napadli bolgarsko policijsko postajo v Prilepu.

12. V Triglavski ulici 36 je bil plenum okrožnih odborov OF s slovenskega ozemlja, ki so ga zasedli Italijani. Delegatov je bilo 25—28. Plenum je sprejel resolucijo, ki soglasno pozdravlja vse dotedanje odloke SNOO in njegovega Izvršnega odbora ter v celoti odobrava njihovo delo. Poleg tega je plenum poslal resolucijo SNOO ter Poveljstvu slovenskih partizanskih čet.

13. Člani Narodne zaščite izvrše veliko sabotažno akcijo v Kemični tovarni v Ljubljani.

Semiška partizanska skupina ponoči napade komisijo »Nemške prese-litvene družbe« v Blatniku nad Semičem. Zažge štiri gospodarska poslopja, v stanovanje nemškega cenilca pa vrže nekaj ročnih bomb.

14. Karabinjerski kapetan Vito Guariglia poroča:

»Temu poveljstvu doslej kljub vnetemu prizadevanju še ni uspelo dobiti konfidentov. Osebe, ki bi lahko sporočile koristne vesti, jih niso voljne sporočiti, ker se boje krutih represalij komunističnih elementov.

Pisec tega dopisa jih bo vsekakor še nadalje iskal ter v pozitivnem primeru o tem poročal.«

V papirnici Vevče je bil obstreljen denuncijant Jernej Chiodi.

Spopad med Italijani in Robsko četo pri Zapotoku, kjer sta padla dva partizana. Robska četa se je potem umaknila na Mokrec.

17. Slovenski poročevalec objavlja sklep IOOF in Poveljstva narodnoosvobodilnih partizanskih čet o ustanovitvi Narodne zaščite, kot sestavnega dela slovenskih narodnoosvobodilnih partizanskih čet, in odredbo slovenskih partizanskih čet o zastavi, znakih in pozdravu slovenskih partizanov.

Ustrelje na Lancovem 17 talcev, 5 pa v Mošnjah pri Radovljici kot represalijo za požig Remčeve žage na Lancovem. Na Lancovem je bila ustrelje

ljena Rezka Dragar, ki je bila zaradi junaškega zadržanja pri streljanju proglašena za narodno herojko.

Krimski bataljon, ki so ga borci tedaj imenovali »Tretji partizanski bataljon«, se razdeli v dva polbataljona: prvi polbataljon (Robska in Loška četa), drugi polbataljon (Šolska, Preserska in Borovniška četa).

19. Ob pol 17. uri popoldne je napadel prvi polbataljon Krimskega bataljona italijansko vojaško posadko v Ložu. Na italijanski strani sta bila dva težko ranjena in 16 lahko ranjenih ter 7 ujetih s komandirjem baterije vred, partizani pa so imeli 3 mrtve in 5 ranjenih.

Drugi polbataljon pa ponoči napade in požene v zrak skladišče streliva v Bezuljaku. Napad je trajal 10 minut. Italijani so imeli 3 mrtve in 7 ranjenih.

Ribniška četa minira progo med Ortnekom in Velikimi Laščami.

20. Cankarjev bataljon je v mlinu v Zapužah rekviriral 56 vreč moke, v mesariji v Duplah pa 200 kg masti. Blago so odpeljali z dvema nemškima kamionoma skozi Kranj na Log pri Besnici. Tu so kamiona zažgali.

Šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko izda »razglas o državnopolitičnih ukrepih v obmejnem ozemlju«, po katerem so nato iz obsavskega in obotelskega pasu izselili v Nemčijo okrog 35.000 Slovencev.

V Trst pride Leon Kovačič, ki ga je CK KPS poslal v pomoč za organiziranje OF.

21. Poveljnik II. armade general Ambrosio izda odredbo, da je treba zajete upornike takoj ustreliti, njih hiše, če je mogoče, pa takoj zažgati. Če imajo uporniki oporišča v določenem kraju, je treba prebivalstvo izseliti, kraj pa zažgati.

Nemci ustrelje v Mariboru šest talcev kot represalijo za dva ubita izdajalca iz Šmohorja pri Laškem.

23. Prvi polbataljon Krimskega bataljona se spopade z Italijani pri Belih Vodah in Dragi. Pade en partizan, 3 so ranjeni, 5 pa ujetih.

24. Izide Mussolinijev razglas, s katerim je razširil razglas od 2. X. 1941 tudi na javne manifestacije (prejšnjih jih nima), na skrivanje blaga v škodo »normalne potrošnje« in na sabotazo na kmetijskih in industrijskih obratih.

Slovenski poročevalec objavlja letak »Slovenci«, v katerem poziva, da »ne sme biti 29. oktobra med 7. in 8. uro zvečer noben Slovenec niti na ulici niti v javnem lokalu niti v gledališču niti v kinu. Kdor bi ta odlok prekršil, tega bo slovenski narod štel za izdajalca.«

Proglas je bil tiskan tudi v obliki malih letakov, ki so jih frontovci v dneh pred 29. oktobrom raztrosili po mestu.

25. Italijani ustrelijo v Ljubljani aktivista in člana VOS Ernesta Belaka. Ribniška četa v Dolenji vasi napade italijansko patroljo, ubije enega vojaka in se brez izgub umakne.

Italijani zasedejo Drago in se spopadejo s partizani prvega polbataljona Krimskega bataljona na Debelem vrhu, kjer padeta 2 partizana, 3 so ranjeni, 13 pa ujetih.

26. Novomeška četa v gostilni v Dolenji Straži priredi miting, na povratku pa napade in požene v beg italijansko konjeniško patroljo. Po napadu se četa premakne v Brezovo reber, kjer ostane nekaj dni in se okrepi z novimi borci.

Spopad med Italijani in prvim polbataljonom Krimskega odreda pri Mikličevi vili v Dragi, kjer je bilo ujetih 8 partizanov. Ostali partizani so se z velikimi naporji prebijali v debelem snegu proti ribniški dolini. Nato so se razdelili v dve skupini in zakopali orožje. Ena je odšla proti Ribnici, druga pa proti Sodražici.

Nemške enote napadejo Štajerski bataljon na Čreti. Bataljon je hrabro odbil napad za napadom, nato pa se je prebil na Črni vrh pod Vranskim. Nemci so imeli dva hudo in tri laže ranjene.

Italijani ponoči zažgo gospodarska poslopja v vaseh Sap, Razdrto, Plahe in Vrh.

28. Visoki komisar Emilio Grazioli izda 10 varnostnih točk zaradi napovedane demonstracije 29. oktobra 1941.

Izdana in napadena je bila na Golčaju Radomeljska četa, ki je bila na poti k I. Štajerskemu bataljonu, ki naj bi se okrepił zaradi nameranih partizanskih akcij v Posavju. V boju je padla večina borcev.

29. Manifestacija, ki jo je napovedala OF za 29. oktober v proslavo 23. obletnice osvoboditve izpod avstroogrškega jarma, je popolnoma uspela. Prebivalstvo je v celoti sledilo pozivu, naj med 19. in 20. uro zapusti javne lokale in ceste. Ob 20. uri so mnogi spet v skupinah zapustili svoje domove in dobesedno vdrli v javne lokale in na ulice.

Italijanska patrolja je našla na eni ljubljanskih ulic: 37 majhnih jugoslovanskih zastavic, 92 listkov z napisom OF, 17 listkov z napisom »Živela 29. oktober«, 150 listkov z napisom »Živela OF slovenskega naroda«, 143 listkov z napisom »Živela SSSR«, 88 listkov z napisom »Živela slovenska partizanska vojska«, 3 listke z različnimi gesli.

Ob 10. uri so Italijani obkolili in napadli Osredek, kjer je bila Borovniška četa. Italijani so imeli enega ranjenega, partizani pa 6 mrtvih. Italijani so zažgali Osredek. Borovniška četa se je po spopadu umaknila na Krim.

V gozdu nad Plešivico ustanovljena Grosupeljska četa.

Pri Tržiču (zaselek Murence) padeta po 18-urnem boju z nemškimi granicarji in policijo narodni heroj Milan Majcen in Janez Mevželj. Nemci so imeli 3 mrtve in 5 ranjenih.

30. Belokranjske partizanske skupine — črnomeljska, metliška, gradaška in semiška — se združijo na Smuku nad Semičem v Belokranjsko četo. Ta bi se morala na Otavniku sestati z drugimi partizanskimi enotami z Do-

lenjske za napad na Bučko. Še istega dne je krenila na pot, a je prišla samo do Otočca. Ker ni imela zveze, ker so bili borci izčrpani in ker ni bilo mogoče priti čez Krko, se je četa vrnila proti Gorenjim Lazam.

Nemci ustrelje v Mariboru 30 talcev kot represalijo za tri ubite izdajalce na Čmakovem posestvu pri Braslovčah 26. oktobra 1941.

31. Ustreljenih 10 partizanov, ki so jih ujeli na Golčaju.

Oktobra 1941 je nastala Samotorska četa, v Samotorici v Dolomitih.

Oktobra izide prva in edina številka »Slovenskega partizana«, glasila Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Urejevali so ga člani Glavnega poveljstva.

Oktobra je Izvršni odbor OF ustanovil Mladinsko osvobodilno fronto. Izvršni odbor Mladinske OF je bil sestavljen iz delegatov IOOF, ki so zastopali ustanovne skupine OF: za KP Lidija Šentjurc, za sokole Franc Lubej, za krščanske socialiste Jože Zemljak. Prva in najvažnejša naloga Mladinske OF je bila mobilizirati vse mlade sile za skupni odpor proti okupatorju.

N o v e m b e r :

V začetku novembra se je ustanovil partizanski tabor na Kožljeku.

1. V Ribičičevem stanovanju v Dobrilovi 22 je bila IV. plenarna seja Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora. Na nji je bilo sprejetih 7 temeljnih točk OF. (Ob koncu leta sta bili formulirani še dve točki ter objavljeni v prvi številki Slovenskega poročevalca januarja 1942.)

Da prepreči preseljevanje, je Glavno poveljstvo sklenilo dvigniti ljudstvo k splošnemu uporju ter koncentrirati I. Štajerski bataljon v severnem, dolenske čete, ki bi se združile v Dolenjski bataljon, pa v južnem delu izselitvenega pasu.

Štajerski bataljon, ki mu je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet ukazalo, naj odide v izselitveni pas in zaneti splošno vstajo, se je na svoji poti iz Griž proti Kozjanskemu zapletel v hude boje pri Sv. Heleni pri Slivnici. Sovražnik je imel 6 mrtvih, bataljon, ki se je prebil iz obroča pa je izgubil mitraljezca Angela Besednjaka-Dona. Ker ni dobil zveze z Brežiško četo in je padlo tudi mnogo snega, se je z Bizeljskega vrnil nazaj v Griže in se razdelil na sedem skupin, ki so odšle ločeno prezimovat na razne kraje. Zbral se je spet 13. aprila 1942 na Tolstem vrhu.

Znak za splošen upor naj bi bil napad na Bučko.

Ponoči je skupina 31 borcev, sestavljena iz Mokronoške in Novomeške čete, napadla nemško graničarsko postajo v Bučki. Nemci so imeli nekaj žrtev, partizani pa 1 mrtvega in 2 lahko ranjena.

Zaradi nepovoljnih vremenskih razmer, ostre reakcije okupatorjev na koncentracijo partizanskih sil in hitlerjevske demagogije do vstaje ni prišlo.

- 2.—3. Italijani po izdaji napadejo in uničijo Belokranjsko četo na Gorenjih Lazah. Padlo je 19 partizanov, 4 pa so bili ujeti. Med ujetimi je bil tudi politični komisar Jože Mihelčič. Italijani so imeli 2 mrtva.
7. Kapetan kraljevih karabinjerjev Vito Guariglia poroča, da mu je uspelo dobiti nekaj konfidentov, »ki so mu doslej že posredovali zelo koristne informacije«.
- Mussolini je izdal ukaz o ustanovitvi vojaškega sodišča II. armade v Ljubljani. (To sodišče je do 8. IX. 1943 obravnavalo 8737 procesov proti 13.186 Slovincem. Izreklo je 83 smrtnih obsodb, 412 dosmrtnih ječ, 3082 obsojencev pa je dobilo kazni do 30 let.)
- Italijanski podpolkovnik Luigi Brucchiatti poroča:
 »Ljubljana je središče protitalijanskega in protifašističnega gibanja... Ponoven dokaz za to je dejstvo, da je med zaprtimi mnogo univerzitetnih študentov. Zato se znova postavlja potreba, da se univerza začasno zapre, ker je to brlog prevratne organizacije.«
- Prva oddaja radia OF, imenovanega »Kričač«, Radio OF je imel tedensko več oddaj, skraj vedno na drugem mestu. Italijani ga kljub najbolj modernim iskalnim aparatom niso mogli zaslediti. Zato so aprila 1942 zaplenili radijske sprejemnike in »Kričač« je 4. aprila 1942 prenehal z oddajami.
9. Varnostni organi OF (VOS) so odkrili sovražno tiskarno, glavno skladišče in kurirko, ki bi morala 10. novembra raznesti večje količine letakov zaupnikom po »vsej ljubljanski pokrajini«.
- CK KPS izda proglas nemškim vojakom.
10. Ribniška četa minira električne daljnovode na cesti Ribnica—Kočevje. Preiskava na Tehniški fakulteti. Odkrijejo material, zapro 29 študentov in fakulteto, odstranijo dekana inž. Alojza Horvata.
- Posledica tega je izključitev bolgarskih in hrvatskih študentov in izgon 189 študentov, ki niso iz Ljubljanske pokrajine. Vsi drugi študentje morajo na svoje domove in ne smejo zapustiti kraja.
12. Trije člani Brežiške čete z zvijačo vderejo v sodnijske zapore v Sevnici ob Savi in osvobodijo pet političnih zapornikov.
14. Ustreljenih 15 talcev v Dragi pri Begunjah.
- Iz Kočevja pripelje v Krško prvi transport kočevskih Nemcev, ki so jih naselili na posestvih slovenskih izseljencev, da bi bili južni branik nemške države. Ob Savi in Sotli so naselili skupno okoli 14.000 Nemcev iz Kočevja, Bukovine, Besarabije, Dobrudže in Južne Tirolske.
15. Začetek bitke za Moskvo. Nemške armade v ofenzivi. Njihovo napredovanje je bilo 5. decembra dokončno ustavljeno.
- Nemci ustrelje v Mariboru 35 talcev kot represalijo za pet ubitih izdajalcev.

Sredi novembra je izšel list »Osvobodilna fronta«. Urejali so ga Boris Kidrič, Zoran Polič in Edvard Kocbek. Tiskala ga je ilegalna tiskarna »Podmornica«.

18. Cankarjev bataljon je požgal cestni most pri Praprotnem v Selški dolini. V prostore GILL v Ljubljani sta bili vrženi dve bombi.
22. Sovražnik začne ofenzivo proti osvobojenemu ozemlju v zahodni Srbiji, pomagajo mu tudi četniki Draže Mihailovića. Vrhovni štab partizanskih odredov Jugoslavije se z delom partizanskih odredov umakne v Sandžak.
24. Brežiška četa minira pri železniški postaji Blanca železniško progo Zidani most—Zagreb.

Slovenski poročevalec objavlja letak z naslovom »Slovenci«, v katerem javlja, da se tudi letos praznuje »prvi december« v znaku globoke in borbene solidarnosti s svojimi brati na jugu, v znaku zaostrenega boja proti fašističnim zatiralcem, pa tudi v zavesti, da morajo iz slovenskih žrtev zrasti slovenske, narodne in ljudske pravice.«

Istočasno je bil proglas tiskan tudi kot letak, ki so ga aktivisti OF trosili po ljubljanskih ulicah.

28. V Kunejevi zidnici v Gorjanah pri Podsredi Nemci po izdaji uničijo Brežiško četo.
30. novembra sta izšli 1. in 2. številka »Mlade Slovenije«.

Novembra napiše na pobudo Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet bivši komandant Kamniškega bataljona dr. Marjan Dermastia-Urban »Kratek tečaj za partizanske poveljnike«. (Izide šele v začetku 1942. leta.)

December:

V začetku decembra je sestavljen nov PK KPS za Gorenjsko:

sekretar Tone Dolinšek-Metod, člani Mira Tomšič-Vlasta, Lojze Kebe-Štefan in Tomo Brejc. Dosedanji sekretar Stane Žagar st. se je odslej posvetil povsem vojaškemu delu.

1. Proslava 1. decembra. Ljubljanske ulice so bile posute z narodnimi zastavicami, na zidovih pa narisani znaki OF. Med 7. in 8. uro zvečer so bile ceste in javni lokali povsem prazni. Enako so praznovali prvi december po navodilih IOOF tudi v drugih slovenskih krajih. Srednješolci so proslavili 1. december med poukom, stoje, z enominutnim molkom. Zaradi tega je bilo mnogo dijakov izključenih, posebno v Ljubljani in Novem mestu.

Ponoči so partizani izvršili na Gorenjskem smrtno obsodbo nad sedmimi nemškimi sodelavci.

2. V Trstu je posebno sodišče za zaščito države začelo proces proti šestdesetim članom slovenskega odporniškega gibanja s Primorske. Obtoženci

so bili razdeljeni v tri skupine: komunisti, nacionalisti in slovenska inteligenca. Obtoženih je bilo 12 kmetov, 15 delavcev in obrtnikov, 19 izobražencev, 9 študentov in 1 trgovec.

4. Na Vodnikovi cesti likvidiran gestapovski agent Emer Fanouš.

Ustreljenih v Dragi pri Begunjah 28 talcev kot represalija za likvidiranih 7 izdajalcev v noči na 2. december.

Po nalogu osrednjega vodstva narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani se začne prva obsežna propagandna akcija OF na Primorskem, ki je trajala do 12. decembra. V Trstu, po Istri in na Pivki so bili raztreseni dvojezični letaki s protestom proti tržaškemu procesu.

Napad Samotorske čete na železniški most pri Preserju. Zaradi vlažnega eksploziva preserski most ni bil docela porušen. Italijani so imeli 4 mrtve in 4 ranjene. Italijani so nato uprizorili proces proti nedolžnim prebivalcem. Obtožili so 69 oseb ter jih obsodili 28 na smrt, 12 na dosmrtno ječo, ostale pa na večje ali manjše kazni.

6. Člani Narodne zaščite so v Saturnusu zažgali vagon materiala, določene za izvoz iz Ljubljane.

5. Sestanek političnega in vojaškega aktiva pri Kocjanu v Bukovščici v Selški dolini, ki pod vodstvom Staneta Žagarja razpravlja o oboroženi vstaji v Poljanski dolini, v bohinjsko-blejskem kotu in v gornjesavski dolini.

6. Sovjetska armada prične veliko protiofenzivo pred Moskvo. Nemška armada se do konca decembra na široki fronti umakne za 200–300 kilometrov.

Velika Britanija napove vojno Finski, Madžarski in Romuniji.

7. Z nenadnim napadom Japonske na vojno ladjevje Združenih držav Amerike v Pearl Harboru se razvname vojna na Tihem oceanu. Svetovna vojna zajame vse celine.
8. Združene države Amerike in Velika Britanija napovesta vojno Japonski.
9. V Podmilščakovi ul. 19 v Ljubljani aretirana Miha Marinko in Pepca Kardelj.

Ustreljen narodni heroj, kandidat CK KPS in politični komisar Belokranjske čete Jože Mihelčič, ki ga je vojaško vojno sodišče 2. armade v Ljubljani obsodilo 6. decembra na smrt. To je bila prva izvršena smrtna obsodba v Ljubljanski pokrajini.

Ustanovljen na Slamnikih pri Bledu pri Wolfu štab za vstajo v bohinjsko-blejskem kotu. Vodil ga je Stane Bokal, ki je pripeljal sem skupino partizanov Cankarjevega bataljona z nalogo, da organizira upor.

Začetek 1. faze ofenzive proti Cankarjevemu bataljonu. Ta dan so se partizani spopadli z Nemci pri Kanpih južno od Mohorja nad Kranjem. Bataljon se je prebil preko Stirpnika v Rovte pod Mladim vrhom.

10. Na Aljaževi c. 10 v Ljubljani aretirana Tone in Vida Tomšič. Formirana na Štefanji gori pri Cerkljah na Gorenjskem Kokrška četa.
11. Nemčija in Italija napovesta vojno Združenim državam Amerike.
12. Cankarjev bataljon napade v Rovtah pod Mladim vrhom nemško policijsko patroljo. 46 policistov mrtvih, 2 težko ranjena. Pade 1 partizan. Bataljon se premakne 13. decembra na Valterski vrh v Poljansko dolino.
13. Ustanovljen komite KPS in odbor OF za zgornjevipavsko dolino.
14. Sabotaža v Kemični tovarni v Ljubljani. Pokvarjen del strojev, škode je bilo 1.000.000 lir, razstreljeni 3 motorji.

Začetek vstaje v bohinjsko-blejskem kotu. Vstajo so vodili Stane Bokal, Tomaž Godec in Stane Žagar ml. Uporniki so zasedli vas Nomenj, prerezali telefonske žice po celi dolini, zasekali cesto in železniško progo proti Bledu. Nemci so že 16. decembra upor zatrli, aretirali okoli 30 domačinov iz Nomnja in požgali del vasi Nomenj.

Posebno sodišče za zaščito države je v Trstu zaključilo drugi tržaški proces in izreklo 9 smrtnih obsodb, 4 so bile spremenjene v dosmrtno zaporno kazen, in 966 let in pol zaporne kazni.

15. Iz Molniške, Mokronoške in Stiške čete na Kremenjaku nad Muljavo ustanovljen 2. štajerski bataljon, ki se mu 5. januarja 1942 pridruži še Grosupeljska četa. Komandant je bil Franc Rozman-Stane, politični komisar pa Dušan Kveder, oba španska borca.

Začetek vstaje v zgornjesavski dolini. Vstajo so vodili Ivan Vovk-Žvan, Franc Konobelj-Slovenko in Alojz Rabič. Uporniki so požgali most na Belci, razorožili in zajeli orožniško posadko na Dovjem.

Ob 8. uri so bili ustreljeni na strelišču v Opčinah pri Trstu Josip Tomažič-Pinko, član vodstva KPI za Julijsko krajino, Ivan Vadnal iz Žej, Ivan Ivančič iz Čezsoče, Simon Kos iz Ruta na Tolminskem in Viktor Bobek iz Ilirske Bistrice.

Sredi decembra začno v Trstu aretacije članov OF in mladinskih skupin, ki trajajo do 12. januarja 1942. Aretiran je bil tudi narodni heroj Oskar Kovačič.

16. Nemci vržejo v Nomnju v ogenj 2 partizana, ki so ju ujeli na Koprivniku.
17. Vodja orožniškega okrožja Radovljica izda vsem podrejenim orožniškim postajam ukaz o osredotočenju postaj v zvezi z vstajo na Gorenjskem. Ukine 7 orožniških postaj.

Ustanovljena Triglavska četa v Dovškem rovtu nad Dovjem. Čez nekaj dni se borci vrnejo v dolino.

18. Začetek vstaje v Poljanski dolini. Patrolje Cankarjevega bataljona, ki jih vodijo aktivisti, krenejo v vse vasi, da zberejo prostovoljce. V nekaj dneh ima bataljon že okoli 400 borcev in je osvobojeno skoraj vse ozemlje Poljanske doline.

21. Trije partizani Cankarjevega bataljona preoblečeni v nemške uniforme vdoro v zapore v Škofji Loki in osvobodijo dva aktivista OF. Pri akciji je sodelovala tudi škofjeloška skupina SKOJ.

Vrhovni komandant Josip Broz-Tito ustanovi v bosenskem mestecu Rudo prvo proletarsko brigado.

22. Ob 9. uri zjutraj so Italijani v kamnolomu Tomišelj (Strahomeru) pod Krimom ustrelili šest oseb, med njimi tudi narodnega heroja Ljuba Šercerja. Italijani niso upali pokopati teh junakov v Ljubljani, temveč so jih odpeljali v Tržič (Monfalcone).
24. 2. štajerski bataljon, ki je šel preko nemško-italijanske meje z namenom, da prepreči preselitev slovenskega prebivalstva v Šmartnem in na Polšniku, se na področju Liberga-Tisje zaplete v hude boje z Nemci, ki so imeli 3 mrtve in 2 težko ranjena.
25. Revirska partizanska skupina napade ponoči Hrastnik. Padejo trije sovražniki.
26. 2. štajerski bataljon se vrne v Ljubljansko pokrajino, kjer se na Primskovem spopade z Italijani, ki imajo 7 ranjenih.
27. Začetek 2. faze nemške ofenzive proti Cankarjevemu bataljonu v Poljanski dolini. Nemci napadejo s Črnega vrha, Pljan, Lučen, Loga in iz Škofje Loke. Najhujši boji so popoldne na Bukovem in Valterskem vrhu in na Pasji ravni. Zvečer se Nemci umaknejo na izhodiščne položaje, partizani pa se začno prebijati v Selško dolino k Mohorju.
28. Ustreljena na Valterskem vrhu v Poljanski dolini 2 ujeta partizana.
Nemci vržejo v ogenj 3 ljudi na Črnem vrhu v Poljanski dolini.
Nemci ustrelijo v Mariboru 40 talcev, med njimi Jožeta Kerenčiča in nekaj ujetih borcev Brežiške čete.
30. IOOF objavlja v Slovenskem poročevalcu letak z naslovom »Slovenci«, v katerem pravi, da »dan 3. januarja 1942 odreje OF slovenskega naroda za dan spomina na žrtve, ki so v letu 1941 padle v borbi za svobodo slovenskega naroda. Spominjali pa se bomo tega dne tudi vseh Slovencev, ki jih mučijo po ječah, koncentracijskih taboriščih ter vseh onih Slovencev, ki so bili pregnani z rodne zemlje«.
- V Dragi pri Begunjah ustreljena 2 talca.
- V drugi polovici decembra ustanovljena v Križah pod hribom Gaše (Pokljuka) Prešernova četa.
- Decembra ustanovljen tričlanski partijski biro za Kanalsko (dolino ob reki Soči).

Decembra je v pisarni odvetnika dr. Grosa v Novem mestu plenum okrožnega odbora OF, ki mu je prisostvoval delegat IOOF Jože Rus.

31. Zvečer polovica Cankarjevega bataljona krene iz Mohorja proti Dražgošam, druga polovica pa je predhodno odšla v akcijo v konsum na Zg. Dobravo.

Od 9.—11. januarja 1942 vodi Cankarjev bataljon v Dražgošah legendarno dražgoško bitko.